

Марина МИХАЙЛЕНКО,
Надзвичайний і Повноважний Посол України
в Португальській Республіці

«НИНІ НАШЕ ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ — ПРОТИДІЯ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ»

— Португальська Республіка з перших днів повномасштабного вторгнення активно та непохитно підтримує Україну й у межах Євросоюзу, і на двосторонньому рівні. Які основні завдання сьогодні на порядку денному роботи Посольства України в Португалії?

— Нині наше основне завдання — протидія російській агресії. Ми зосереджуємо увагу на військовій і гуманітарній допомозі з боку Португалії та на залученні її Уряду і бізнесу до процесів реконструкції в Україні.

Важливими є також питання захисту українських громадян, які знайшли тимчасовий притулок у Португалії.

28 травня 2024 року Президент України Володимир Зеленський із робочим візитом відвідав Португалію, під час якого було підписано безпекову угоду між двома країнами. Це вагомий крок у зміцненні нашої обороноздатності та розвитку співпраці у сфері безпеки. Головне, що угода дає нам можливість планувати нашу взаємодію у цій галузі на довгострокову перспективу і робить її більш системною і прогнозованою.

До того ж забезпечення подальшої підтримки з боку Португалії європейської та євроатлантичної інтеграції України і далі є серед наших пріоритетів.

— Португалія бере участь у танковій та авіаційній коаліціях, а також коаліції морських спроможностей. Які вже є здобутки за цими напрямками і яких заходів слід ужити обом сторонам для поліпшення співпраці?

Президент Португалії Марселу Ребелу де Соуза прибув з офіційним візитом до України (м. Київ), 23 серпня 2023 р. (© Софія Шовікова)

23 August 2023, President of Portugal Marcelo Rebelo de Sousa arrives on an official visit to Kyiv, Ukraine (© Sofiia Shovikova)

— У межах авіаційної коаліції Португалія навчає українських техніків та диспетчерів. А її участь у танковій коаліції сприяла переданню Україні танків «Leopard». Крім того, Португальська Республіка направила в Україну низку вантажів оборонного і військового призначення, як-от броньовані автомобілі та швидкі, міномети, гранатомети й іншу амуніцію. Ба більше, вона виділила 100 мільйонів євро на закупівлю артилерійських снарядів для України в межах реалізації чеської ініціативи.

У коаліції морських спроможностей ми активно вивчаємо досвід Португалії як морської держави, зокрема в розвитку морських дронів.

Ми постійно співпрацюємо з португальськими друзями, щоб допомогти їм визначити, підготувати та направити додаткове озброєння для потреб сил безпеки та сил оборони.

Щоби покращити цю взаємодію потрібно більше визначеності та прогнозованості. Підтримка України має бути чітко трансформована в конкретні плани, дії та засоби. Угода про співробітництво у сфері безпеки покликана це гарантувати.

— Португалія послідовно виступає за євроінтеграцію України. Ба більше, новий очільник Уряду держави Луїш Монтенегру після складання присяги 2 квітня 2024 року одразу заявив про чітку позицію щодо вступу

нашої держави в Євросоюз. Ваша Високоповажносте, як це відображено на практиці? Які ініціативи на підтримку України просуває Португалія в межах ЄС?

— Португалія підтримує нас в усіх аспектах євроінтеграції, оскільки вважає приєднання України до ЄС не менш важливим і для самої Європи. Вона також поділяла погляди щодо необхідності невідкладного ухвалення переговорної рамки і проведення першої міжурядової конференції з метою офіційного початку переговорів щодо вступу.

Практичним кроком стало підтримання рішення про продовження режиму безмитної торгівлі для України.

Досвід Португалії може бути цінним для нас, зокрема в контексті ведення перемовин у сільськогосподарській сфері, навіть попри те, що багато часу минуло відтоді, як країна приєдналася до ЄС. Португалія готова до взаємодії за цим напрямом.

— *Попри війну, українсько-португальська економічна співпраця відновлюється завдяки активним зусиллям Посольства та Міністерства закордонних справ України, участі українського бізнесу в ярмарках і виставкових заходах у Португалії тощо. Які є можливості для зростання двосторонньої торгівлі?*

— Поглиблення українсько-португальської економічної співпраці є важливим напрямом нашої роботи. Результати 2023 року показують позитивне зростання двосторонньої торгівлі — товарообіг зріс на 49,4% і досягнув 293,65 мільйонів доларів США. Основними статтями нашого експорту до Португалії досі є продукти сільського господарства.

Задля розширення ділових зв'язків ми активно розвиваємо платформу економічної дипломатії «Назовні». З моменту її запуску було отримано 89 заявок від українських експортерів щодо виходу на португальський ринок, а також сприяємо пошуку постачальників в Україні для португальських компаній.

Взаємодія з португальськими бізнес-об'єднаннями дедалі ширшає. Наприклад, готуємо до підписання меморандум про співпрацю між інвестиційними агентствами обох країн, що допоможе розвивати спільні проекти. Вже укладено Меморандум про взаєморозуміння між Асоціацією підприємців Португалії та МЗС України для розширення експортних можливостей.

Серед перспективних напрямів варто також виділити технології та інновації. Україна вже кілька років бере участь у найбільшій ІТ-конференції Європи «Web Summit» в Лісабоні, де представляє передові розробки.

Можливості для зростання двосторонньої торгівлі охоплюють широкий спектр секторів — від аграрного до промислового та енергетичного. Ці питання обговорюватимуть на черговому засіданні Спільної комісії з економічного співробітництва, яке заплановане цього року в Португалії.

Заходи до 2-ї річниці повномасштабного вторгнення (м. Лісабон), 24 лютого 2024 р. (© Софія Шовікова)

Events held in Lisbon on the second anniversary of the full-scale invasion, 24 February 2024 (© Sofia Shovikova)

— Чимало держав уже допомагають у відбудові України — і Португалія не пасе задніх: під час форуму з відновлення Житомирщини португальська делегація обговорила з українськими колегами перспективи в цьому напрямі. Ваша Високоповажносте, які сфери найбільше цікавлять португальських інвесторів? Як розвивається співпраця з метою відбудови України?

— Співпраця задля відбудови України є пріоритетом у роботі Посольства. На III Форумі з відновлення Житомирщини, що проходив 5 лютого 2024 року, представники Уряду Португалії обговорювали конкретні спільні проекти.

До прикладу, підписано Меморандум про взаєморозуміння між компанією «Construção Pública, E.P.E.» та Житомирською міською радою щодо реконструкції шкіл. Наразі фіналізують проект відбудови Житомирського ліцею № 25. Також ми співпрацюємо з «AICER Portugal Global», щоби залучати португальські компанії до відновлення України.

Найбільше зацікавлення португальські інвестори виявляють до таких сфер: інжиніринг, будівництво, енергетика, відновлювані джерела енергії, довкілля, технології виробництва, сільське господарство, охорона здоров'я, фармацевтика та освіта.

Ці можливості обговорювали в межах українсько-португальського круглого столу, який організувала Торгово-промислова палата України в

Києві у лютому цього року. Також за сприяння Посольства було підписано Меморандум про взаєморозуміння між «UkraineInvest» та компанією «Madoqua Renewables» щодо будівництва заводу з виробництва екологічного «зеленого» метанолу, сума інвестицій склала приблизно 800–900 мільйонів євро.

Португальські компанії також активно приєднуються до платформи «Ukraine Business Compact». Зокрема, взяли участь у Конференції з відновлення України в Берліні цього червня. Співпраця з Португалією демонструє значний потенціал для подальшого розвитку саме економічної взаємодії між двома країнами.

— *Розкажіть, будь ласка, про співпрацю між порідненими містами України та Португалії. Як на практиці імплементують регіональні партнерства?*

— Посольство активно працює над впровадженням наявних та ініціюванням нових угод про побратимські відносини між українськими та португальськими містами. Протягом 2022 року було укладено три нові угоди: між Ірпенем і Кашкайшем, Бучею і Кашкайшем, а також між Житомиром і Вілою-Новою-де-Фамалікан. Наразі готуємо підписання нових угод між Сумами та Коїмброю, Южним і Лагушем та ведемо перемовини щодо кількох інших пар міст.

На практиці такі угоди реалізують через конкретні спільні проекти та ініціативи. Наприклад, співпраця між Харковом і Порту, що є побратимами з 2011 року, демонструє ефективність таких партнерств. У березні 2022 року мерії Порту, Віли-Нової-де-Гаї та Матозініюша створили платформу «Somos Todos Ucrânia» для збирання та доправлення гуманітарної допомоги, а також підтримання українських біженців із житлом, працевлаштуванням, юридичними та медичними послугами. Міські голови цих міст, а надто в перші дні повномасштабної агресії Росії, постійно вели діалог із Харковом, обговорювали нагальні потреби міста, що зазнає руйнівних ударів ворога.

Співпраця між Ірпенем, Бучею і Кашкайшем заслуговує на особливу увагу. Кашкайш надав пряму фінансову допомогу у розмірі 500 тисяч євро кожному з цих міст на відновлення дитячих садків та освітніх закладів, реконструкцію яких було завершено 2023 року. Крім того, з перших днів війни місто організувало евакуаційний рейс з України до Португалії, прийняло евакуйованих громадян та надіслало в Україну понад 250 тонн гуманітарної допомоги. Обговорюють уже запуск нових спільних проектів.

Ці партнерства не лише надають необхідну підтримку у важкий час, а й створюють основу для подальшої співпраці у відбудові та розвитку наших міст.

Український культурно-освітній центр «Дивосвіт» (м. Лісабон), 25 вересня 2023 р. (© Софія Шовикова)

Ukrainian cultural and educational centre Dyvosvit (Lisbon), 25 September 2023 (© Sofiia Shovikova)

— *Публічна дипломатія відіграє важливу роль у протидії російському інформаційному впливові в Португалії, зміцненні підтримки України, висвітленні злочинів росії тощо. Ваша Високоповажносте, які найбільш знакові проекти публічної дипломатії, що їх організувало Посольство, та як їх прийняли португальці?*

— Посольство України в Португалії реалізувало кілька вагомих проєктів, спрямованих на протидію російській пропаганді та зміцнення підтримки України. Одним із найпомітніших був «Stand with Ukraine», який об'єднав людей у підтримці України та засудженні російської агресії.

Разом з українською громадою в Португалії ми організували десятки акцій, концертів, виставок і виступів дипломатів, які допомагали влаштовувати місцеві органи влади. Спільно з організацією «UAnimals» втілили проєкт «Різдво у вогні» — встановили несвяткову ялинку як символ екологічної трагедії, провели акцію «Alarm bells of the ecocide in Ukraine» напередодні Різдва та протест до роковин Каховської трагедії, які привернули значну увагу до екологічних злочинів Росії.

2024 року відбулися покази документальних фільмів, що висвітлюють воєнні злочини Росії. У Лісабоні, Порту та на Мадейрі були представлені «20 днів у Маріуполі» Мстислава Чернова, «Довга доба» Алана Бадоева та закритий показ стрічки «Буча».

Доцільно відзначити адвокаційну кампанію щодо звільнення полонених українських музикантів військових оркестрів з Маріуполя. 15 червня 2024 року ми спільно з мерією міста Кашкайш реалізували артпроект «Broken Melody». Симфонічний оркестр міста Кашкайш виконав мелодію без частини оркестру — так привернули увагу до ситуації з українськими військовополоненими.

Ці заходи сприяли донесенню правди про війну в Україні до широкої аудиторії.

Щотижнева акція «Живий ланцюг» на площі Дона Педру в Лісабоні, яку ініціювали українські активісти Ольга Єременко та Роман Стельмах, є важливим інструментом для збереження України в центрі уваги Португалії.

24 лютого 2024 року в багатьох містах Португалії проходили мітинги, приурочені роковинам російського вторгнення, а також фотовиставка про дітей війни та хода активістів до мерії Лісабона.

Наші проекти знаходять позитивний відгук серед португальців, сприяють підвищенню їхньої обізнаності із ситуацією в Україні та зміцненню її підтримки.

— У Португалії проживає значна українська громада й діє п'ятнадцять організацій. Діаспора проводить чимало заходів для промоції іміджу нашої держави, організовує акції на підтримку України в війні, яку проти нас розв'язала росія, передає гуманітарну допомогу тощо. Якими напрацюваннями Посольства спільно з діаспорою Ви можете поділитися?

— Взаємодія з українською громадою в Португалії є одним із головних напрямів нашої роботи. Посольство тісно співпрацює з різними українськими організаціями — і з тими, які були створені давно, і зі заснованими після початку повномасштабної агресії.

Ми активно працюємо разом з метою організації та проведення різноманітних акцій на підтримку України. Фактично кожен важливий для українського народу дату ми відзначаємо спільно: наприклад, День Незалежності, День захисників та захисниць, Шевченківські дні, вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років.

Посольство також долучається до організації благодійних і гуманітарних ініціатив, як-от збори коштів на гуманітарну допомогу Україні та заходи, які популяризують українську культуру. Наприклад, у липні 2023 року ми разом зі Спільною українців у Португалії влаштували День українського борщу, а іншою важливою подією став ярмарок «Vdoma».

Торік у Лагуші проходив великий українсько-португальський благодійний фестиваль «FELIZONDA 2023», який організувала Асоціація підтримки української спільноти в Португалії «ОРАНТА». Цей фестиваль, популяризуючи українську музику, сучасне мистецтво та народні традиції, зібрав кошти для реабілітаційного центру в Україні.

Українська організація в місті Брага вже понад рік проводить кампанії зі збору гуманітарної допомоги. Їхня ініціатива до Дня Незалежності України «Ambulância para a Ucrânia» завершилася тим, що було передано три автомобілі швидкої допомоги до Чернігова та Бахмута.

Зокрема, хочу відзначити проєкт «Amarelo Azul» для тимчасово переміщених українців, який реалізовує «Ukrainian hub» у Лісабоні. Ця тримісячна програма навчання та менторства допомагає нашим жінкам розробляти бізнес-плани та започатковувати власну справу в Португалії.

Ці зусилля підвищують упізнаваність нашої країни, привертають увагу до її потреб, сприяючи посиленню підтримки з боку португальського суспільства.

— Як відомо, Португалія після 24 лютого 2022 року прийняла десятки тисяч українців, які мусили шукати тимчасового захисту внаслідок російської агресії. Розкажіть, будь ласка, про нинішнє становище українців, які дістали тимчасовий захист у Португалії, та які виклики їм доводиться долати.

— У перші дні повномасштабного вторгнення Росії в Україну до Португалії прибули тисячі українців. Протягом двох років майже 60 000 наших співвітчизників отримали тут тимчасовий захист.

Для Португалії, де проживає трохи більш ніж 10 мільйонів осіб і яка не встановлювала жодних квот для біженців з України, це великі показники.

На державному, муніципальному, районному рівнях — чи то з ініціативи підприємницьких кіл, чи то португальських меценатів, чи то звичайних громадян, чи іноземних та українських волонтерських організацій та, безумовно, нашої громади — було реалізовано сотні ініціатив.

У Португалії було розроблено масштабну програму «Portugal for Ukraine», яка передбачала спрощену процедуру отримання захисту / легалізації в країні, доступу до державної медицини, освіти, ринку праці тощо. Кожен португальський муніципалітет на своєму рівні та за місцем компактного проживання українців запровадив власні програми підтримки.

Було організовано евакуаційні рейси, відкрито центри та помешкання для тимчасового розташування переміщених осіб з України, зібрано тони гуманітарної допомоги, залучено фінансову допомогу на потреби ЗСУ та відновлення конкретних об'єктів в Україні, проведено безліч благодійних заходів, акцій, концертів на підтримку нашої держави.

Станом на сьогодні ми спостерігаємо хорошу адаптацію українців та їхню інтеграцію в португальське суспільство. Більшість за два роки врегулювала документи, бо прибули за кордон уперше. Щодо українців, в кого ще є проблеми, намагаємося вчасно повідомляти португальські компетентні органи, які демонструють відкритість до взаємодії з Посольством.

Український павільйон на світовій технологічній конференції «Web Summit» (м. Лісабон), 17 листопада 2023 р. (© Софія Шовікова)

The Ukrainian pavilion at the Web Summit — a global technology conference held in Lisbon on 17 November 2023 (© Sofiia Shovikova)

Невелика частина наших співвітчизників вже вирішила повернутися до своїх родин в Україну, інші облаштовують своє життя за кордоном. Безумовно, щойно це стане можливо, ми сприятимемо поверненню українців додому.

Загалом перешкод для наших громадян тут немає — вони проживають, працюють і мають ті самі права, що й місцеві громадяни та іноземці, які мешкають у Португалії.

— *Україна прагне отримати статус асоційованого спостерігача при Співдружності португаломовних країн, до складу якої входять три держави Вашої акредитації: Португалія, Кабо-Верде та Сан-Томе і Принсіпі. Яких ще заходів слід ужити для поліпшення відносин з португаломовними країнами? Які сфери взаємодії є пріоритетними?*

— Посольство активно працює над тим, щоб Україна отримала цей статус. 11 грудня 2023 року ми передали заявку до Виконавчого Секретаріату Співдружності португаломовних країн, і її взяли на розгляд. Наразі розробляють партнерський план, який стане основою для ухвалення рішення на наступному саміті Співдружності португаломовних країн у Гвінеї-Бісау 2025 року.

Ця міжнародна організація є ще однією платформою для розвитку відносин між Україною та португаломовними державами. Взаємодія з нею

відкриває нові можливості для комунікації, зміцнення співпраці та донесення позиції України. Зростає кількість українців, які опановують португальську мову — щонайменше у двох університетах Києва португальську вивчають як першу іноземну. Сприяє цьому процесу й зростання чисельності наших співвітчизників, які знайшли тимчасовий захист у Португалії.

Посольство розширює діалог не лише з Португалією, а й з Кабо-Верде та Сан-Томе і Принсіпі. Останнім часом ми значно активізували політичний діалог із Кабо-Верде. Зокрема, було організовано першу в історії телефонну розмову на найвищому рівні; зустріч першого заступника Голови ВРУ з Президентом Національної асамблеї Кабо-Верде, а також телефонну розмову міністрів закордонних справ.

Під час транзитної зупинки в Кабо-Верде 9 грудня 2023 року Президент України Володимир Зеленський зустрівся з Прем'єр-міністром цієї країни Жозе Уліссешем Коррея-і-Сілвою. Це була перша в історії двосторонніх відносин зустріч на такому рівні. Згодом, 8 квітня 2024 року, Президент України виступив на Міжнародній конференції з питань демократії в Кабо-Верде, а 7 травня 2024 року мав телефонну розмову з Прем'єр-міністром цієї держави. Кабо-Верде та Сан-Томе і Принсіпі підтвердили свою участь у Саміті миру у Швейцарії в червні 2024 року.

Для подальшого зміцнення відносин з португаломовними країнами ми плануємо розвивати співпрацю в таких сферах: продовольча безпека, освіта, енергетика, культура та туризм. Ці напрями мають великий потенціал до взаємного збагачення і створення нових можливостей для обох сторін.

Дата інтерв'ю: 13 червня 2024 року